

RØDE FANE

6-86, Kr. 29,-

Tidsskrift for kommunistisk teori og debatt

90-ÅRAS BLÅ MANDAG

TRON ØGRIM
OM SOSIAL-
DEMOKRATIET

Klipp & kommentar

**HISTORIAS
DRIVKRAFT?**

I et utdrag fra Pierre Docke's bok «Medieval slavery and liberation» (Methuen 1982) finner en følgende standpunkt; «det avgjørende ligger i produktivkreftenes utviklingsnivå, grunnvilkåret for å forklare overgangen, var på tilbakegang.....Det er således produktivkreftenes *forfall* som forklarer overgangen til føydalisme, ihverfall delvis.» Clarte' 3/86 har mer.

**HERR HANSEN
OG TANTE SOFIE**

Det er Thomas Breivik som karakteriserer teateranmelderne Jan E Hansen og

Bjerg Vindsetmo i Estrad nr 10. med denne tittelen. Breivik mener de er så norsk humørløse i sin selvvalgte høytidelighet, den ene i sine åndfullheter, den andre i sin selvvrettferdighet

SØR KOREA

Sammenstøt mellom opprør-politi og studenter er dagligdags i Sør-Korea skriver Far Eastern Economic Review no 46. Regjeringas største bekymring er sannsynligvis den gryende alliansen mellom studenter og arbeidere. Mange studenter med fengselopphold bak seg på grunn av politisk aktivitet tar industrijobber i Seoul området og deres aktivitet kan innebære mye trøbbel for Sør-Koreas økonomi. Opposisjonsleder Kim Dae Jung sier til tidskriftet; «Jeg mener arbeiderbevegelsen representerer et stort problem fordi det er studenter som leder den. Arbeiderklassen er den største bidragsyter til økonomisk utvikling, men får ikke den gevinst de fortjener og har ikke muligheten for å føre fram sine klager.»

MARX PÅ TRÅDEN

I anledning en nyttigivelse av Det Kommunistiske Manifest har Hans Isakson i FiB nr.18 ringt opp Karl Marx for en kommentar. Den skarpe polemiker fornekter seg ikke og kom-

menterer påstanden om at antakelsene i manifestet ikke helt har slått til; —slått til??!! Slått til??!! Jeg er jo vitenskapsmann for helvete — det dere vil ha er en jævla spåmann. Hva har dere gjort for at det skal slå til??

Isakson innvender forsiktig at Manifestet nok var riktig i sin tid men nå for tida er jo alt så komplisert?

—Takk faen for at det er komplisert. Tror du det var så dritenkelt på min tid. Du skal gi faen med å hakke på Frippe (Engels) og meg. Skriv noe bedre sjøl hvis det ikke passer.....men det er vel dere for teite til....

DET FINS ET LAND...

Det fins et land hvor kvinner vil bo/Hvor det å være kvinne ikke er annenrangs, redd og liten/Hvor kvinner ikke konkurrerer om menn/Hvor en kan være søstre og kjærester/Hvor rynker ikke betyr ensomhet, men er et tegn på visdom, anseelse/Verdens rådgiver innen førti, seksti eller åtti

Det er landet hvor mennesker vil bo/Et land hvor FELLESSKAPET består

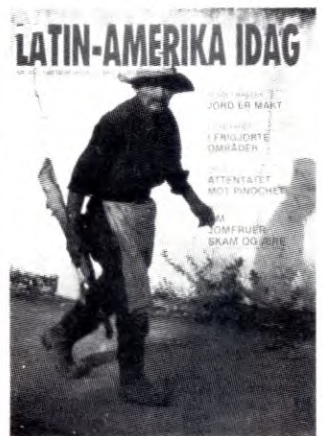
Joke Smit (oversatt av Inger Jacobs.) Hele diktet kan du lese i Løvetann nr. 4/86 som også bringer omtale av dikteren som har en brei internasjonal dekning.

GRØSS OG GRU

Grøss og gru, må dere gjøre ideologi så vanskelig? Åssen skal jeg klare å få andre å lese de artiklene og få huene demmes på rett gir, når jeg knapt skjønnte båret sjøl. Venter meg at Materialisten skal være litt vanskelig, men Røde Fane bør vel være tilgjengelig for flertallet.

KK, Larvik

IMPERIALISME

«Men hvor viktig det enn er å støtte den konkrete kampen nicaraguanerne er oppe i, mener jeg det er ennå viktigere for pss å finne ut hvem den langsiktige fienden er. Og det er ikke nasjonen USA, den er det økonomiske og politiske verdenssystemet som USA bare er den fremste representant for og som Norge er et viktig ledd i», skriver Truls Wyller i LATIN-AMERIKA IDAG 4/86. Han avslutter artikkelen med følgende, noe uklare, resept: «Å bli kvitt imperialismen i vår verden krever verken demokrati eller andre veltrimmede statsapparater. Det kreves en økonomi innrettet på behov i stedet for konkurranse. Og da må vi begynne å gjøre noe med vår egen, norske økonomi — og våre egne norske politikere.»

RØDE FANE

INNHold

Klipp og kommentar	s. 2
Innhold	s. 3
LEDER: Røde Fane og den teoretiske kampen	s. 4
MOT ÅR 2000: Ny tid i emning, av Tellef Hansen	s. 6
DNA — et politisk lappeteppe, av Jon Sjøtveit	s. 12
Privatisering — en innbilt trussel, av Trond Christoffersen	s. 15
Sør-Afrika, redere og tallkunster, av Erik Carlsen	s. 20
Teknologi og sysselsetting, av Jan Mønnesland	s. 25
Kvinnekonferansen, av Helga Moss	s. 32
Wole Soyinka — en ordets kriger, av Jon Sandvik	s. 34
NYE KLASSER: Klasser i utvikling — Oslo, av Arne Bøe	s. 39
Klasser i utvikling — Trondheim, av Peder M. Lysestøl	s. 44
DEBATT: Kraft og kraftsosialisme, av Carl-Erik Schulz	s. 49

EI NY TID ER I EMNING

Pol-streiken varsler en offensiv fra N.A.F., og Tellef Hansen hevder dette er symptomatisk for

VINMONOPOLET

borgerskapets strategi. Han legger fram ti teser som omhandler de viktigste områdene for kampen i Norge.

SIDE 6

SOSIAL- DEMOKRATIET

Tron Øgrim argumenterer for en mer nyansert

holdning til sosialdemokratiet. Han ønsker allianser med venstresosialdemokrater, men ingen nedtoning av polemikken mot gærne linjer i sosialdemokratiet.

SIDE 12

KLASSE- UTVIKLING

Arne Bøe og Peder M. Lysestøl legger fram materiale om klasseutvik-

linga i Oslo og Trondheim og finner tildels ulike trekk.

SIDE 39

EN ORDETS KRIGER

Jon Sandvik presenterer Nobel-prisvinner i litteratur: Wole Soyinka. Han drøfter afrikansk litteratur-tradisjon og understreker de framtrede kvineskikkelsene.

SIDE 34

RØDE FANE

Utgitt av
Arbeidernes kommunistparti
(marxist-leninistene)

Nr. 6 — 1986 — 16. årg.
ABONNEMENT: 160 kr pr. år.

Bestill fra:
Røde Fanes distribusjon,
boks 83, Bryn, Oslo 6.

ISSN 0332-7892

Adresse redaksjonen:
Gøteborggata 8
0566 Oslo 5
Postgiro nr. 2 20 84 78
Telefon: 02 / 384250

Redaktør og ansvarlig utgiver:
Trond Christoffersen

Trykt hos A/S Reprografisk
industri

RØDE FANE OG DEN TEORETISKE KAMPEN

■ ■ Marxismen-leninismen er AKPs teoretiske fundament. Denne mest opprørske av alle teoritradisjoner er en viktig del av forklaringa på den standhaftige vitaliteten til det lille partiet vårt. Den gir mot til å erklære at verden kan og skal snus opp-ned. Den politiske dristigheten til å proklamere teser om Norge etter polstreiken, til å tru at fattigbønder vil styrte imperialismen, til å slutte seg til og lede an i kvinneopprøret, til å forene seg med mange i tidas nye hovedspørsmål som miljømordet på planeten.

■ ■ Men styrke kan snus til svakhet. Grunntrekka i teorien vår er hundre år gamle. Tross alderen viser utviklinga av kapitalismen gang på gang at teorien er riktig. Men den er også ufullstendig og tar nødvendigvis også feil. Teorien må oppdateres hele tida. Dette blir desto viktigere, ettersom hovedstrømmen i den kommunistiske bevegelsen i Europa har forsømt oppdateringsarbeidet lenge. Vi trenger teoretisk debatt.

■ ■ Hva betyr det i denne sammenhengen at tendensen i Røde Fanes opplagstall i lang tid har gått nedover? Sjelden dramatisk, men langtidstrenden er klar.

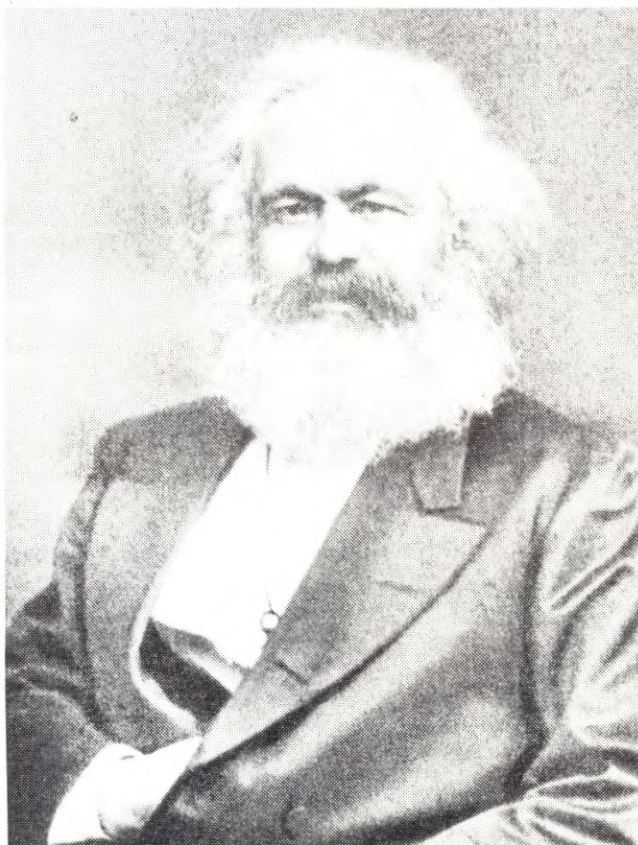
■ ■ Er den teoretiske debatten avhengig av Røde Fane? Det har uten tvil skjedd teoretisk nytenking i AKPs korte historie. Tron Øgrim sine bøker er eksempler på det. De store slagene om partiets prinsippprogram er også eksempler på teoretisk kamp i masseomfang. Men

noe mangler, og vi tror det blant annet er den teoretiske og politiske debatten som tidsskriftene gir mulighet for. Det er påfallende og ganske typisk for vår tradisjon at Grisen før jul ikke har utløst noen virkelig polemikk,

men heller noen raske replikkvekslinger. I en større leserundersøkelse Røde Fane gjennomførte tidlig i år, kom det fram kritikk for manglende dristighet i debatten: heite spørsmål som for eksempel forholdet til de tidligere sosialistiske mønsterlanda Albania og Kina har ikke blitt tatt opp i sin fulle bredde.

■ ■ Røde Fane vil ta denne kritikken alvorlig i våre planer framover. Men vi må også framholde at virkelig teoretisk debatt forutsetter at vi tør løsne på lojaliteten til teorien vi vil utvikle. At vi tør å gjøre skarpe analyser, sette navn på det vi er uenig i og stille oss sjøl laglig til for hogg. Flere av temaene vi vil jobbe med i året som kommer inviterer til teoretisk dristighet. Vi benytter anledninga til å utfordre de som går med meninger i magen. Hva med:

Samekampen 7 år etter Alta.
Postmodernismen og kulturkampen.
Jon Elsters marxisme.
Marxisme og feminisme.
Enheten i arbeiderklassen.
Veier for den tredje verden.
Kina.

Debatten om det norske samfunnet, om utviklinga, er omfattende og vanskelig. Røde Fane legger fram et omfattende og samla analyse gjennom 10 teser. Det er en framstilling over de antatt viktigste kampavsnittene. De svære kreftene som ligger i kvinneandelen i arbeiderklassen og kvinnenenes rolle som subjektiv kraft i viktige bevegelser blir drøfta. Sosialdemokratiet vil stå som eksekusivkomite i kapitalens strategi, men et nyansert syn på sosialdemokratiet er viktig. Tron Øgrim argumenterer for sitt syn, et apropos til strategi-debatt og Fri, uavhengig fagbevegelse.

KAPITALENS STRATEGI

NY TID I EMN

Streiken på Polet er den hardeste i Norge på flere tiår. Ingen streik på denne siden av andre verdenskrig har hatt så mye sprengstoff i seg som denne streiken. Hvorfor? Denne artikkelen handler om historien bak polstreiken, og om de viktigste områdene i kampen mot borgerskapets strategi.

Av Tellef Hansen

VINMONOPOLET

ING

«Høst-saka» gjaldt hele fagbevegelsen. Her streiker medlem av Oslo Sporveis-forening.

FOTO: KLASSEKAMPEN

N.A.F. sier det er fordi det er den ulovlige streiken etter krigen som har vart lengst. Som så mye av det N.A.F. har sagt, er dette sjølsagt tull. Aksjonen i Kirkenes varte like lenge, og rørleggerstreiken i Bergen varte mer enn dobbelt så lenge — 13 uker. Hvorfor blei streiken så hard? For å si det enkelt — mye sto på spill.

Jeg skal ikke først og fremst ta opp polstreiken — men det landet som hadde polstreik i 5 uker høsten 1986. Jeg vil ta opp de store forandringene som skjer i Norge nå; borgerskapet sine planer med Norge — hvor langt de er villig til å gå dersom det er noen som stiller seg i veien. Men jeg vil også ta opp motsigelsene i borgerskapet og veien ut av det brennende huset.

Det handler altså om historia bak historia om polstreiken. Før vi forteller denne historia, må vi få med oss litt mer av streiken. La oss begynne med begynnelsen. Arbeiderne på Polet valgte ikke å gå til streik. Ledelsen og N.A.F. tvang dem til å gå streik. N.A.F. var ute i en offensiv kamp for styringsretten mot en fagbevegelse som er villig til å slåss.

Denne gangen gjaldt det retten til å flytte hvem de ville. Neste gang gjelder det kanskje retten til — uten omsvøp — å legge ned store bedrifter, ja hele samfunn. NAF varsler ei hardere linje, nå skal det ikke være tvil om hvem som bestemmer.

Målet for angrepet var ikke tilfeldig valgt. Mens de den gang angrep LO som blokk, plukka de nå ut den mest bevisste delen — polarbeiderne. I denne kampen kunne de vente LO-ledelsen som støtte-spiller, og det fikk de etter ei tid.

Borgerskapet sitt budskap i Polstreiken er såre enkelt: I Norge er det de som eier som bestemmer, og ingen Hovedavtale skal klusse med det faktum. Fagbevegelsen — i den grad den er en kamporganisasjon skal knuses.

Den kapitalistiske verden er inne i ei alvorlig krise. Veksten i økonomien stagnerer og arbeidsplasser raseres i stort omfang. I denne delen av verden er

det over 30 millioner arbeidslause. Utbyttinga av landa i den tredje verden øker dramatisk.

Kampen om profitten har blitt hardere og det blir stilt omfattende krav til en ny politikk — til omstilling. Omstillings-politikken handler om hvordan borgerskapet skal få maksimal profitt under de nye betingelser.

For å rette søkelyset på de viktigste områdene for kampen i Norge vil jeg legge fram 10 teser til diskusjon:

Tese 1: Makta samles

Aviser og ukeblader har de siste åra vært fulle av historier om børsentyret. I den ene historia mer glattslikka enn den andre forteller de at nå er alle sin egen lykkes smed. De som smidde og vant, fikk bildet og historia si i bladet. Her var en tykk ungdom fra Odde med rosa bil, rosa dress og rosa leilighet som gjorde 5 millioner kroner på ei uke (eller var det to?). Her var de unge med stil, i lindreser og med runde briller.

Dette bildet blei mant fram i aviser og ukeblader i uke etter uke, men ga det ei riktig bilde?

Den unge, tykke fra Odde og lindresene var bare et forvarsel på at noe langt større var på veg. Kampen om de sentrale postene i borgerskapet var på full gang, Elkem, Vesta/Investa, DnC. Det er de store som slåss om makta. Millioner av kroner blir brukt i denne kampen. Det skapes ikke verdier, tvert om, de ødes. Dette er den snyltende kapitalismen.

Børsentyret er ikke noe eventyr, men beinharde realiteter i virkelighetens verden. De store kapitalgruppene kjemper om makta i de sentrale delene av norsk industri. Makta over arbeidsplassene sentraliseres på få hender.

De som setter sin lit til LO vil vente forgjeves. I Arbeiderbladet slår Rune Gerhardsen fast at LO er avmektig. LO er avmektig i forhold til vanlige folks problemer, og det er de fordi de støtter omstilling, kapitalkonsentrasjon og internasjonalsisering.

Tese 2: Industri for fall

I Europeisk målestokk har Norge en lav arbeidsledighet. Dette er bare et for-

Kvinner har stått sentralt i stadig fler av kampene mot usaklige oppsigelser og kampene for lokalsamfunna. Her representert ved Tordis Ellefsen fra Hillesland-saka (øverst), Felicity Sandal fra Tyssedal-kampen og Angela Wedwich nederst.

FOTO: KLASSEKAMPEN

KAPITALENS STRATEGI

bigående fenomen — vi må være forberedt på langt hardere tider. Noen stikkord for å belyse det:

— Statistisk Sentralbyrå har påvist at innstrammingspolitikken til Gro fører til større arbeidsløshet, og at dette bare er begynnelsen.

— Store arbeidsplasser i Jern og Metall står for fall. Ni verft i skipsbygning er lagt ned de siste 6 månedene og i off-shore står vi foran total rasering. Verfta som er off-shore-retta har i dag 13 000 ansatte. I åra 1988/89 er det behov for 3 000.

Problemen i denne industrien er ikke særnorske — vi har sett det samme i land etter land ute i Europa.

Norge rammes hardt fordi vi er kommet kort i omstillingsprosessen. Vi har en stor del av industrien i de bransjene som er mest utsatt. Tungindustrien betyr mer for sysselsettinga enn vekstindustriene — og dette er nøkkelbedriftene i distrikts-Norge.

Vi er i begynnelsen av en omstillingsprosess som vil koste tusenvis av arbeidsplasser.

Tese 3: Kapitaleksport

Det er tverrpolitisk enighet på Stortinget om behovet for norsk kapitaleksport. Partiene fra SV til FrP støtter kapitaleksport og kaller det internasjonalisering, som ikke er noe annet enn et finere ord for norske selskapers imperialistiske ambisjoner.

Stabburet-Nora er på full fart mot en sterk internasjonalisering. Innen 1990 tar man sikte på å bli en betydelig internasjonal matvarebedrift med årsomsætning på mellom 3 og 4 milliarder. En ny snacksfabrikk ble i går satt i gang i Danmark, og framstøt vil komme i USA, Vest-Tyskland og Afrika. (*Moss Avis, sept 1985*)

Men dette er bare begynnelsen. Regjeringa Willoch oppretta et internasjonaliseringsfond — det såkalte Syse-fondet — med ei ramme på 500 millioner pr. år. Flere bedrifter har fått ansvarlig lånekapital i utenlandsk valuta til kjøp/oppsettelse av datter-bedrifter i utlandet.

I første rekke er det likevel de store enhetene innenfor industrien som har engasjert seg ute, nærmere bestemt selskap som Norsk Hydro, ÅSV og Elkem. Det siste har som mål å bli verdens ledende produsent av silisium-metall og ferrolegeringer.

På seminaret «Kraftintensiv industri i dag og morgen» i oktober 1986, var det

viktigste svaret som blei gitt en intensivering av internasjonaliseringsprosessen.

Internasjonalisering knytter den norske kapitalen sterkere til den internasjonale monopolkapitalens økonomiske og politiske interesser, og fører til økt utbytting av andre lands arbeiderklasse.

Tese 4: Velferd raseres

Nedskjæringspolitikken har grovt sett sin bakgrunn i to forhold. *For det første* at de offentlige utgiftene er blitt alt for store. I OECD utgjør de samlede offentlige utgiftene i gjennomsnitt 45 prosent av bruttonasjonalproduktet, i Norge nærmere 60 prosent.

I The Economist framstilles staten som et fråtsende uhyre («the gorging Leviathan»). De offentlige utgiftene er blitt så store at de er blitt et hinder for kapitalakkumulasjonen. Nedskjæringene er derfor ikke et kortsiktig problem, men et grunnleggende behov for den kapitalistiske økonomien. Dette er hovedsaken.

For det andre danner de reduserte oljeprisene bakgrunnen for nedskjæringspolitikken. Oljeprisene skal ikke brukes til å smøre omlegginga av norsk økonomi. Nå skal det opereres uten vesentlige bedøvelse.

Det foregår et målrettet angrep på offentlig sektor. Stikkord her er en bevisst politikk for nedskjæring i de offentlige overføringer over statsbudsjettet på minst seks områder:

1. Fiskeri og landbruk.
2. Næringsstøtte generelt (TEKO).
3. Til folketrygden.
4. Kommunene/fylkene.
5. Rentestøtte (f.eks. Husbanken).
6. Subsidier.

I tillegg foregår det en kampanje for å avskaffe eller svekke lover, regler og forordninger som sikrer folk en minimums-standard. Det er hovedinnholdet i den såkalte de-reguleringskampanja. Forsøkene med frikommuner er et ledd i dette: Kommunene skal unntas fra lover og regler.

Tre eksempler for å belyse det som skjer:

Først fra innledninga til Kjersti Ericsson på kvinnekongressen til AKP i høst:

«Ta nedskjæringene i den offentlige økonomien. Den rammer kvinnene, ikke bare dobbelt, men tredobbelt. For det første dreier det seg om arbeidsplassene våre. Og det dreier seg om arbeidsbetin-

gelser. Det er arbeidsbetingelser på jobben: Et tall reduseres i et budsjett, og plutselig er det ei nattevakt ikke to, som skal ta seg av femten gamle med angst og smerter, med tørst, med bruk for hjelp til å gå på do. Og det er muligheten til å jobbe i det hele tatt, når en er avhengig av daghjems plass som ikke finnes.»

For det andre dreier det seg om omsorgsbyrdene våre. Når eldrebyrden kommer for alvor, uten at eldreomsorgen er utbygd, er det våre skuldre ansvaret leses over på. Norge ligger dessuten på jumboplass i Norden på alle områder når det gjelder offentlige tiltak for barn, med ett unntak: Vi har flest barn i fengsel..

Denne jumboplassen er myndighetene fast bestemt på å holde. For oss betyr det at vi blir avkrevd utbetalt tvangsarbeid for enda flere milliarder i året.

For det tredje dreier det seg om oss sjøl som klienter. Blant annet er det vi som er eldrebyrden. Og det er vi som må føde i drosjer på vei til en annen for fordi fødehjemet der vi bor er nedlagt, osv. osv....

Et anna eksempel er at kampen om kronene i det offentlige vil bli enda hardere og gi grunnlag for splittelse mellom ansatte i offentlig og privat. En smakebit er følgende pekefinger fra Lars Skytøen i Dagbladet, 14. okt. 1986: «Skytøen finner derfor grunn til å rope et varsko til Liv Nilsson og Nils Totland: «Jeg vil advare disse gruppene mot å bare ta fra en ukjent pott... Det er i strid med de økonomiske lover at deler av offentlig sektor og bank og forsikring skal være lønnsledende.»

Det tredje eksemplet er privatiseringsbølga, hvor vi er vitne til kanskje historias største overføring av verdier og oppgaver fra det offentlige til det private, profittbaserte selskaper. Privatiseringa har i hovedsak sin basis i behovet for et utvida marked. I en artikkel i Klassekampen formulerer Roar Eilertsen det sånn:

«Rasering av offentlig sektor er en måte å utvide arenaen for profittmaksimering. Nye varer og tjenester trekkes inn i det private markedet slik at kapitalistenes muligheter for å investere i profita-bel virksomhet økes. Privatisering blir en krampetrekning mot den historiske tendensen i retning skrumpende markeder.»

Tese 5: Distriktsrasering

Ei ny runde med distriktsrasering er på gang. Utkantene er definitivt i veien,

Det skjer en desentralisering av produksjonen, med divisjonering og oppsplitting i mindre økonomiske sjølstendigheter innafor et konsern. Et resultat av dette er splitta fagforeninger og klubber. Sveiseren på bildet jobba for Trosvik-gruppa.

FOTO: KLASSEKAMPEN

med sine ulønnsomme fiskere, kostbare bønder og lite tidsmessige hjørnesteinsbedrifter.

Jordbruk, skogbruk og fiske samt hjørnesteinsbedrifter er grunnlaget for bosettinga i distriktet.

Når det gjelder jordbruket, legges det ned mellom tre og fire tusen bruk i Norge hvert eneste år. Hovedangrepet på jordbruket kommer fra Bygdeutvalget som blant annet vil redusere inntektsoverføringene fra staten til jordbruket med 400-600 millioner kroner pr. år, og støtten til investeringer med 100-150 millioner pr. år. Utvalgets formann Bjørn Skogstad Aamo regner med at 24 000 bruk blir lagt ned fra 1984-90. Det betyr 60 000 bruk om vi forlenger tendensen fram til år 2000. Mer enn ei halvering av dagens ca. 105 000 bruk.

Denne raseringa vil direkte berøre ca. 100 000 arbeidsplasser. I tillegg kommer konsekvensene for den industrien som er knytta til jordbruket. En regner med en arbeidsplass i jordbruket har en ringvirkningseffekt som skaper 2,5 arbeidsplasser i servicenæringene.

Foran har vi vist at den kraftintensive industrien ønsker å flagge ut. Adm. dir. Arne Festervoll i Landsforeningen for Elektrokjemisk og Elektrometallurgisk Industri sier:

«I dag er det 35 produksjonsanlegg i det som kalles kraftintensiv industri. Det er spredt over hele landet og er ryggraden i

mange lokalsamfunn som derved får en størrelse som gjør det mulig å tilby og opprettholde tjenester, serviceinstitusjoner og sosiale tiltak som gir levestandarden innhold.

Hva forteller tallene om kraftintensiv industri?

Bransjens samlede omsetning er 35-40 milliarder kr. Antallet sysselsatte er 25-30 000, 10 prosent av industrisysselsettingen. Indirekte skapes det arbeid for langt flere...».

Tese 6: Arbeidersplittelse

Parallelt med sentraliseringa av eierforholda skjer det ei desentralisering av produksjon. Store bedrifter deles inn i stadig mindre enheter som skal forsvare sin eksistens med maksimumprofitt. Første skritt er oppdeling i divisjoner, neste skritt er å gjøre divisjonene til sjølstendige selskaper.

Bedrifter splittes opp, arbeiderklassen og klubber splittes opp. Store bedrifter legger opp produksjonen med bevisst underbemanning og satser på økt bruk av leiearbeidere. Den tyske forskeren Wolfgang Lecher snakker om at arbeiderklassen vil deles i tre:

- Ei gruppe fast ansatte stamarbeidere på ca 25 prosent.
- Ei gruppe løst tilknytta folk randarbeidere ca 25 prosent.
- Ei gruppe folk som kommer fra eks-

TALENS STRATEGI

ternt ansatte: leiefirmaer, underentreprenører osv. ca. 50 prosent.

Et eksempel på denne utviklinga er Rosenberg Mek. Verksted i Stavanger. I løpet av de siste ti åra har de mista 750 arbeidsplasser. Rett før sommerferien i 1986 hadde de 1000 leiearbeidere. 250 flere enn for ti år siden, men de 1000 hadde det på andre betingelser enn de som var fast ansatte, og de kunne ikke være medlem i klubben.

Et anna eksempel er de 15 reingjøringsassistentene ved Aker Verdal, som slåss en viktig prinsippkamp mot oppdelinga av arbeiderklassen i «stam» og «rand»-arbeidere.

Tese 7: Kollektiv brytes ned

Klassebevissheten blir forsøkt brutt ned gjennom en slags ideologisk knipetangmanøver — vi er i samme båt, og du er din lykkes smed. Forestillinga om at du er din egen lykkes smed skal gjøre oss alle til enkeltindivider innafor dette store fellesskapet, enkeltindivider som kan velge åssen vi vil ha det alt etter som det passer oss.

Vi er ikke arbeidere og kapitalister, men brukere, deltakere, aktører og hva vi ellers kalles i offentlige utvalg og ny organisasjonsteori.

Den ideologiske knipetanga er ei side ved borgerskapets kamp for å bryte ned arbeiderklassens kollektive forsvarsverker. Dette har betydning for kampen i dag, og for arbeiderklassens mulighet til å nå det langsiktige målet sitt.

På den ene sida hauser de opp lindresene. De starta med to tomme hender og et godt konsept og vilje til å satse ut over de grensene Arbeidsmiljøloven setter.

På den andre sida framstilles vanlige arbeidsfolk som snyltere og fordyrende element i produksjonen. Våre lønninger er for eksempel kilden til all elendighet i Norge, ja kanskje i heile verden. Brødrene Blystad, Planke-guttene i Tomra, Bergesen-familien, og Kaspar Kielland i Elkem framstilles som de virkelige heltenne. Dette er bakvendtland — og de som skaper verdiene blir snyltere, og snyltere blir helter.

Hensikten er klar — klassebevissheten skal brytes ned.

Tese 8: Demokrati angripes

De demokratiske rettighetene som arbeidsfolk har tilkjempet seg, utgjør et hinder i omstillinga av den kapitalistiske økonomien i Norge. Derfor ser vi at dis-

KAPITALENS STRATEGI

se rettighetene angripes på en rekke områder:

— **Oppsigelsesvernet.** Angrepene på oppsigelsesvernet har to siktemål: Å gjøre arbeidskrafta mer fleksibel i betydninga lettere å omplassere og lettere å sparke uten at regler og lover står i veien for det. Dommen i Hillesland-saka betyr at ansiennitetsreglene kan brytes etter arbeidskjøperens forgodt-befinnende. Dommen åpner for et vidt spekter av sosiale grunner til å si opp arbeidsfolk, både kvinner og menn. Det andre siktemålet er å lettere kunne kvitte seg med kampvillige arbeidere, særlig tillitsvalgte. Høst-saka er det fremste eksemplet på dette.

— **Streikeretten.** Planene om inntektspolitisk samarbeid. Skytøens framstøt om at bare de som aldri streiker skal ha streikerett. Represalier mot de tillitsvalgte på Polet. Når fikk en ulovlig streik sist slike følger?

— **Trykkefriheten.** Anne-Lise Bakken-framstøtet. Hun foreslår ikke at det skal bli forbudt å sette de og de meningene på trykk, men hun går inn for at bare de rikeste skal ha muligheten til det — fordi andre ikke har råd.

— **Den formelle og juridiske likestillinga mellom kvinner og menn.** Høyesterettsdommen i Hilleslandssaka innebærer at kvinner ikke lenger har samme formelle og juridisk rette til arbeid som menn, de kan sies opp dersom de er forsørga.

— **Angrep på AKP.** Stortingsrepresentant Harald Ellefsen (H), politiadjuvant i det sivile liv, skrev i Aftenposten i november at det var rett og rimelig at AKP ble forfulgt for sitt politiske syn. Det å ha AKPs politiske oppfatninger var i seg sjøl bortimot kriminelt.

Tese 9: Normalarbeidsdag

Arbeidstidsforkortelser skal tas ut i form av daglig redusert arbeidstid som et skritt på veien til seks-timers dagen. Normalarbeid skal være mellom 7.00 og 17.00.

Disse retningslinjene er sterkt angrepet i dag. N.A.F.s linje med større fleksibilitet er i ferd med å slå gjennom lokalt. Arbeidsdokumentet fra avtalen til Jern og Metall satte døra på vidt gap når det gjelder fleksing. Nå kommer det forslag på forslag med andre gode løsninger: en dag fri hver tredje uke, 10 minutter kortere dag og resten som lengre ferie, kortere fredag osv. osv.

Angrepene på normalarbeidsdagen kommer fra mange kanter. Liv Nilsson sier i Arbeiderbladet: «Jeg tror vi må være villig til å omdefinere hva som er ubekvem arbeidstid. Dersom en større del av samfunnet er åpent kveld/helg, er det kanskje ikke like ubekvemt å arbeide på disse tidene». I innledninga si på Kvinnekonferansen kommenterte Kjersti Ericsson dette sitatet sånn:

«82 prosent av de som jobber ettermiddag og kveld her i landet er kvinner. Mange av dem har ikke ordna arbeidstids- og tariff-forhold, og kunne trenge en sterk og aggressiv fagbevegelse som kjempet deres sak. Men Liv Nilsson vil omdefinere det med ubekvemme arbeidstider. Det betyr samtidig å bortdefinere det der med ubekvemstillegg. Når arbeidstida ikke lenger er ubekvem, bare fleksibel, er det ingen grunn til å gi ekstra betaling. Det Liv Nilsson, leder for lavtlønns-kvinnenes forbund, foreslår, er Norgeshistorias største lønnsnedslag for kvinner.»

Tese 10: LO omorganiseres

Fagbevegelsens sitt utgangspunkt er at arbeidsfolk har felles interesser og at de må organisere seg for å sikre disse interessene. Dette utgangspunktet prega organiseringa — den var retta inn på de vanlige medlemmene og hadde som mål å mobilisere disse til kamp.

I dag er situasjonen en helt annen. Nå er budskapet at arbeider og borger har felles interesse. LO har inngått et nært samarbeid med staten og arbeidsgiverne. Fagbevegelsen preges av de oppgavene den nå skal prioritere — offentlige utvalg og komiteer, forhandlinger, lobby-virksomhet osv. Denne innretninga får store konsekvenser for organiseringa av fagbevegelsen.

— Toppen i fagbevegelsen styrkes og bygges ut. Forbund slås sammen, og makt flyttes oppover. Medlemsmøter erstattes med representantskap.

— Det sentrale apparatet til LO og forbundene er anseelig. Det ansettes stadig flere folk på full tid, og det skjer ei sterk profesjonalisering av det sentrale apparatet. Inn kommer det jurister, økonomer, statsvitere, ingeniører osv. I det sentrale apparatet til LO og forbundene jobber det i dag ca 800 folk på heltid.

— Organisasjonene byråkratiseres fra topp til bunn. Ei side av dette er godt beskrevet av forsker Jon Gullowsen i

noe han kaller 'Høringsdemokratiet': «Høringsdemokratiet innebærer byråkratisering. Organisasjonen presses inn i et mønster der alle ledd, styrer, komiteer og medlemsmøter blir saksbehandlere. Men utfallet av saksbehandling er som oftest gitt. Politiske spørsmål og organisering trenges til side for organisasjonssaker... Medlemmene passiviseres, majoriteten bringes til taushet — i verste fall også minoriteten».

— Når medlemmene ikke har innflytelse, ikke blir mobilisert — hvorfor skal de da være organisert/organisere seg i LO? For medlemmene skal LO være en serviceorganisasjon der de kan få bedre tilbud enn i konkurrerende organisasjoner. Dersom denne utviklinga får fortsette er det slutt på den tradisjonelle fagbevegelsen.

Ut av det brennende huset

Disse 10 tesene er et forsøk på å si noe viktig og karakteristisk om Norge i 1986. Norge er sjølsagt mye mer enn det disse tesene kan gi innsikt i. Denne synsvinkelen er valgt for å få fram karakteren til borgerskapets politikk nå. Vi må forstå hva som skjer, være forberedt på hva som kommer og kjenne motstanderen for å kjempe bra.

Men det er ikke nok. Arbeiderne i Norge må se seg sjøl som en enhetlig klasse, med en felles historisk oppgave. Med et stort mål, som er politisk atskilt fra måla til alle ulike fraksjoner i herskerklassen: Arbeidernes revolusjon. Sosialismen.

La oss begynne med målet — kort og stikkordsmessig:

1. Oppheve profitten som drivkraft i økonomien. Det betyr å ta den økonomiske og politiske makta fra borgerskapet.
2. Opprette arbeiderklassens makt. Arbeidermakt i bedriftene og arbeiderkontroll med byråkratiet. Utvikle utdanning og skoloring for å skape en ny arbeiderklasse som kan ta det hele og fulle ansvaret for samfunnet.
3. Skape en planøkonomi der det er folkets behov som danner grunnlaget for planen.
4. En internasjonal økonomisk politikk som bryter med det imperialistiske verdenssystemet. Det må etableres et internasjonalt økonomisk og økologisk samarbeid for å rette opp de skadene imperialismen har påført oss.
5. Bruke den nye teknologiske revolusjonen til blant annet å:

KAPITALENS STRATEGI

- desentralisere produksjon og informasjon

— redusere den normale arbeidsdagen til seks timer, fire timer....

— utvikle en ny energibase for samfunnet.

Denne strategien kan ikke gjennomføres innafør ramma av en såkalt langsom revolusjon — les kapitalisme. Dersom vi skal nå målet må vi styrte kapitalismen.

Resepten vi tilbyr er sikkert kjent for de fleste leserne av Røde Fane — vi må slåss mot angrepene som kommer, her og nå. Samtidig må vi se begrensningene i disse kampene, vi trenger et nytt samfunn, vi må gjøre revolusjon.

Like sikkert som vi presenterer denne resepten, like sikkert kommer skepsisen på bordet. Hva ligger mellom dagskampen og revolusjonen? Hvordan kommer vi fra det ene til det andre?

De virkelige bevegelsene

Samfunnet skaper bevegelser uavhengig av våre tanker og ideer fordi det fins et objektivt grunnlag for disse bevegelsene. I vår tid fins det for eksempel et objektivt grunnlag for fagforeningsbevegelse. I boka si om «Den vestlige maoismens sammenbrudd...» sier Tron Øgrim: «Når det oppstår store, sammenhengende arbeiderklasser som er eiendomsløse, oppstår det åsså behov for å stå sammen mot arbeidskjøperne og overvinne den spontane konkurransen om jobber og lønninger mellom de enkelte proletarene.»

På dette grunnlaget er det opp til arbeiderklasen å skape fagforeninger og klubber. På dette objektive grunnlaget er det opp til oss å forsvare og bygge ut fagbevegelsen.

Norge i 1986 skaper grunnlag for virkelige bevegelser — vi må studere disse bevegelsene:

Bevegelsen for kvinnefrigjøring er en sann bevegelse. Det fins et objektivt grunnlag for denne bevegelsen. Fra 1960 til 1980 økte antallet yrkesaktive kvinner i Norge med en 1/2 million. Mellom 40 og 50 prosent av alle yrkesaktive er kvinner.

— Kvinnene utgjør ca 50 prosent av den yrkesaktive arbeiderklassen.

— Kvinnene er konsentrert i relativt få yrker.

— Kvinnene har systematisk lavest lønn og dårligst arbeidsforhold.

— Kvinnene blir skvisa mellom jobb og hjem. Kvinners stilling gjør at de for

å tjene sine egne interesser må slåss for arbeiderklassens felles interesser.

Kjersti Ericsson har beskrevet denne bevegelsen sånn:

«Da den moderne arbeiderklassen ble skapt, skjedde det ikke bare en forandring i folks tanker, i folks oppfatning av seg sjøl. Arbeiderne ble seg bevisst at de var en sort som sto i motsetning til en annen sort, nemlig de som styrte og eide bedriftene og samfunnet. De ble seg bevisst at de som var av samme sort måtte holde sammen, denne nye bevisstheten, klassebevisstheten, ble en mektig kraft i kampen for bedre kår og for et annet samfunn.

I dag skapes en ny del av arbeiderklassen. Halvparten av den yrkesaktive arbeiderklassen i Norge er nå kvinner. I verdensmålestokk vokser det fram et stort, nytt kvinnelig proletariat.»

«Kvinnene står midt i kampen mot kapitalistenes ryddeaksjon. Livssituasjonen deres tvinger dem til å slåss. Og det gjør de også. Se dere rundt — og dere vil se kvinner som kjemper for arbeidsplassene sine, for ei lønn det er mulig å leve av, for offentlige tilbud det er mulig å leve med, for seks-timers arbeidsdag så vi kan leve hver dag, for kvinners meneskeverd og verdighet. Før hadde arbeiderklassen en spiss: Det tradisjonelle kjerneproletariatet. De spilte, og spiller fortsatt en ledende rolle i kraft av verdiene de produserer, i kraft av å være konsentrert på store arbeidsplasser, i kraft av å være godt organisert og ha sterke kamptradisjoner. Nå har det skjedd noe nytt: Arbeiderklassen har fått en spiss til. Denne spissen er de kvinnelige arbeiderne, som spiller sin ledende rolle i kraft av at de, som undertrykt kjønn, tvinges til å reise en rekke kamper av grunnleggende betydning for hele arbeiderklassen. Derfor ser vi at kvinnene går i spissen i kampen om arbeidstida, i kampen om offentlig sektor og i kampen for lønna. Kapitalismen skaper sjøl sine banemenn, skrev Marx og Engels i «Det kommunistiske manifest». Men kapitalismen skaper også sine banekvinner. De trer nå tydeligere og tydeligere fram på scenen. Og de har ikke tenkt å spille noen birolle i det dramaet vi nå går i møte!»

Men det fins et objektivt grunnlag for andre virkelige bevegelser, bevegelser som også har stor strategisk betydning. Kampen mot rasinga av distriktsnorge er et sånt eksempel. De organiserte uttrykkene for denne bevegelsen er viktige, men foreløpig begrensa — kampen

for industrisamfunnene i Tyssedal, Sulis og Kirkenes. Lurøy-aksjonen.

Men det ligger ei voldsom sprengkraft i en allianse mellom de som blir angrepet — fiskere, bønder, kjerneproletariat i den kraftintensive industrien og den kvinnelige arbeiderklassen i privat og offentlig sektor.

Vi kunne brukt flere eksempler. Etter de ekstreme eksemplene på forurensing det siste halve året er det lett å se miljøbevegelsene i denne sammenheng.

La oss imidlertid gå tilbake til polstreiken. Innledningsvis skrev vi at borgerskapet sitt budskap i polstreiken er såre enkelt: I Norge er det de som eier som bestemmer, og ingen hovedavtale skal klusse med det faktum. Fagbevegelsen — i den grad den er en kamporganisasjon — skal knuses. Men historia om den lille foreninga som tok på seg det store ansvaret er mer enn dette. Det er historia om den store støttebevegelsen, som omfatta fler og gikk lenger i aksjoner enn noengang på denne sida av annen verdenskrig. Men kanskje aller viktigst er polstreiken fordi den viste de store strategiske problemene sosialdemokratene har fordi de ikke lenger vil forsvare det de sjøl har vært med å bygge opp.

Parola deres 1.mai var «Tid for reformer». Nå har de makta — det blir ingen reformer. De 10 tesene fortalte oss ikke om en reformbevegelse, men om en raseringsbevegelse. Det er ikke grunnlag for en tradisjonell sosialdemokratisk politikk.

Parola om «arbeid til alle» står for fall.

Store deler av den industrien som det har tatt årtier på å bygge opp, skal raseres og de sosialdemokratiske lederne gjør ingenting for å snu denne utvilinga. Tvert om, de står fram som de hardeste omstillerne.

Isak etter sak ser vi avstanden mellom de som styrer og de som blir styrt. Polstreiken var viktig fordi den avdekket det stadig fler lokale arbeiderpartifolk ser: Arbeiderpartiet vil ikke være et «arbeiderparti». Store deler av fagbevegelsen så hva som var i deres interesse og var villige til å slåss.

Ut av angrepene vokser det en ny arbeiderklasse med ei ny og mye sterkere legering, og vi ser kimene til et grunnplansopprør i fagbevegelsen. I kampen mot rasinga av distrikts-Norge har vi pekt på grunnlaget for en allianse med ei voldsom sprengkraft.

Ei ny tid er i emning. ■

SOSIALDEMOKRATIET

DNA ET POLITISK LAPPETEPPE

I dette intervjuet diskuterer Tron Øgrim hvordan AKP kan bli mer nyansert i synet på DNA. Mens flertallet i partiledelsen er blant borgerskapets viktigste politikere, finnes det lenger ned i partiet en mengde kampvillige arbeidere som det er viktig å alliere seg med. Også i partiets ideologi er det progressive trekk som vi må ta vare på mener han.

Av Jon Sjøtveit

De politiske kampene det siste året har gjort vurderingen av sosialdemokratiet og DNA til et svært aktuelt spørsmål. Arbeiderpartiets standpunkt under vårens tarriffoppgjør, holdninga til Fri og Uavhengig Fagbevegelse og nå sist kampen omkring oppsigelsen av Håkon Høst ved Vinmonopolet, er stikkord.

Hvilken holdning bør egentlig revolusjonære ha til DNA og sosialdemokratiet, Tron Øgrim?

TØ: Jeg vil si det sånn at det finnes et riktig og to feilaktige standpunkt en kan ta overfor sosialdemokratiet.

Vi kan si at Arbeiderpartiet er et progressivt parti med feil, at det er bedre enn Høyre osv. Dette er et feilaktig standpunkt som gjerne blir spesielt populært når DNA ikke sitter med regjeringsmakta. Like gærn't er det å vurdere sosialdemokratiet som en stor fiendtlig blokk — å si at fordi DNA er et reformistisk parti som ikke ønsker å styrte kapitalismen, så kan vi ikke alliere oss med noen deler av sosialdemokratiet.

Det prinsipielle standpunktet AKP alltid har stått på er at vi må skille mellom ledelsen i DNA, og det jevne medlem og tilhengerne. Flertallet i arbeiderpartiledelsen tilhører monopolborgerskapet, men store deler av medlemsmassen er en viktig klassealliert for oss.

RF: Men er ikke dette et godt innarbeida, om enn noe allment prinsipp, hva så?

TØ: Jo, men jeg trur vi har mye å hente på analysere sosialdemokratiet nærmere. På å studere hvordan Arbeiderpartiet deler seg i hver enkelt konkret sak. Ellers blir det lett til at vi tar standpunkt etter hvordan en enkelt AP-pamp har oppført seg, eller etter hva våre sosialdemokratiske venner mener.

Ta det historisk. Sjøl om DNA i mer enn en mannsalder har vært det viktigste borgelige partiet i Norge, så står også den sosialdemokratiske tradisjonen for mange bra saker sett fra arbeiderklasens standpunkt. I motsetning til i USA hvor folkefornuften er reint kapitalistisk, så finnes det i Norge en rekke verdier, for eksempel solidariteten og den utbygde helse og sosialomsorgen, som har fulgt med den sosialdemokratiske tradisjonen.

En av grunnene til dette er den sterke venstre-sosialdemokratiske fløya i DNA. Like etter første verdenskrig stod kommunismen sterkt i Norge. Da NKP blei knust etter krigen var det mange kommunister som gikk inn i DNA for å jobbe for sine mål der. Det er mange Arbeiderpartimedlemmer som personlig ønsker sosialismen, og som er misfornøyde med DNAs politikk, de ser bare ikke noe annet reellt partipolitisk alternativ.

RF: Mener du at det er riktig å dele Arbeiderpartiet i to fløyer, en venstre- og en høyre-sosialdemokratisk?

TØ: I Arbeiderpartiet finner du alt fra folk med AKP-meninger til Fremskrittsparti-meninger. Arbeiderpartiet inneholder alt. Venstre- og høyre-sosialdemokrati er heller poler i dette spekteret.

Det er historiske grunner til det. DNA hadde sitt

SOSALDEMOKRATIET

Under tariffoppgjøret for kommuneansatte i 1986 slo motsetningene i DNA ut i full blomst. Liv Nilsson i kommuneforbundet og kommunalminister Leif Haraldseth er begge DNA medlemmer. FOTO: KLASSEKAMPEN

utspring som et arbeiderklasseparti, det grodde røtter i arbeiderklassen. Med neste generasjon gikk partisympatien i arv. Bare partisympatien altså. En sentimental holdningsradikalisme, i motsetning til forrige generasjons politisk begrunna standpunkter.

Samtidig har Arbeiderpartiet utvikla seg til å bli statsbyråkratets parti, partiet til toppene innafor samfunnsmaskineriet. Her finnes røttene til de mest reaksjonære standpunktene i DNAs politikk. I partitoppen i dag finner du folk som er flinke til å manøvrere internt i parti og statsapparat. Kyniske maktmennesker som begrunner sin maktpolitikk med at allt som er bra for Arbeiderpartiet er bra for folket. Alt som går mot Arbeiderpartiet må knuses, for eksempel Fri og Uavhengig Fagbevegelse.

For å holde lokk på denna sprikende klassealliansen er alt som heter ideologisk skolering og politiske diskusjoner blitt bannlyst. Politiske standpunkter utover holdningsradikalismen er blitt noe det enkelte DNA-medlem må snappe opp på egen hånd. Derfor får fagbevegelsen bare lov til å drive med lønnskamp. På den måten kan samehets og fremmedarbeiderhets eksistere sammen med militant streikeaktivisme.

Dessuten er DNA et sterkt parti. Folk veit hvor de kan oppnå noe. Dette er noen av grunnene til at så mange forskjellige politiske ideer kan finnes under samme tak i DNA.

RF: Kan du være litt mer konkret om venstre-sosialdemokratiet, hvem er det du tenker på?

TØ: Venstre-sosialdemokratiet er heller ingen en-

hetlig gruppe. Du har ei viktig pro-Sovjetisk fløy i DNA som gjerne kalles venstreorientert fordi den står i opposisjon til den tradisjonelt USA-tro og McCarthyistiske DNA ledelsen.

Men den viktigste virkelig progressive strømmingen i DNA har nok vært de militante fagforeningsaktivistene. Der har du en tradisjon med klassekamp. At klassekamp er nødvendig. Disse folka støtta Håkon Høst fra første stund.

De hadde en avgjørende betydning for det progressive oppsvinget i norsk politikk på søttitallet. Da de ville streikene kom i 1970 kunne MLernes tillitsvalgte i industrien telles på to hender. Det var militante sosialdemokrater som var den viktigste støtten vår i disse kampene. De viste at arbeiderklassen hadde egne standpunkter og makt til å få dem fram. Og dette var folk fra det samme partiet som etpar tiår tidligere hadde forsøkt å knuse norsk fagbevegelse.

Også høyt opp i DNA apparatet har sånne venstre-sosialdemokratiske ideer fått et visst gjennomslag. Ta en mann som Reiulf Steen for eksempel. Det er nok mange på grunnplanet som hadde hatt problemer med å bli i partiet om ikke Steen satt så sentralt, og det er ikke uten grunn, for Steen har tatt modige standpunkter. I det siste årets kamper har jo også Liv Nilsson i Kommuneforbundet og Einar Hysvær i NNN framheva seg.

RF: Er ikke den høye velstanden i Norge et indirekte bevis på at arbeiderklassen er relativt politisk sterk?

TØ: Nei, forholdet er heller det motsatte. Arbeider-

SOSIALDEMOKRATIET

Tron Øgrim.

FOTO: KLASSEKAMPEN

klassens tilsynelatende sterke stilling er et resultat av den lange høykonjunkturen etter 2. verdenskrig. Dette vil vi få merke når virkningene av den økonomiske krisa og den teknologiske revolusjonen slår inn for fullt. Økende arbeidsledighet vil gi kapitalistene muligheten til en mye mer direkte kontroll over arbeiderklassen enn gjennom et stort og lojalt tillitsmannsapparat.

Den feilslåtte lockouten sist vår var bare et resultat av idealistisk skrivebordsplanlegging fra NAFs side. De kjøpte blindt en taktikk fra utlandet, uten å ta hensyn til at store deler av norsk næringsliv akkurat da var inne i en høykonjunktur.

Den tendensen vi har sett ute i Europa noen år nå, med massearbeidsløshet og deretter politiske nederlag for fagorganisasjonene, vil før eller seinere også komme til Norge. Det er bare oljeinntektene som har gitt oss en viss utsettelse.

RF: Skal vi sette vår lit til venstre-sosialdemokratene da?

TØ: Nei vi vil ikke kopiere feila til SV. SV i 80-åra er i ferd med å utradere seg sjøl politisk ved sin betingelsesløse støtte til DNA. Sånn sett er Carl I Hagens taktikk overfor Høyre langt mer intelligent.

Men mest grunnleggende er SV vaklende overfor DNA. SF på 60 tallet var gjennomsyra av mistillit og personlig fiendskap til DNA ledelsen. Da SF felte DNA regjeringa i 1963 på Kings Bay saka fikk Gustavsen, som var mot, direktiv. Antipatien mot DNA i SF hadde enorm idehistorisk betydning, bla. for utviklinga av SUF. Og sjølve Kings Bay krisa ga et viktig slag mot ideen om at «uansett hva gærn't DNA gjør så må vi støtte dem.»

Likevel er den viktigste lærdommen at følelsesmessige holdninger er for dårlig grunnlag å bygge en politikk på. Det fører til vakling. Også hos oss har vi folk som hater DNA som pesten fordi de er blitt behandla ufint og trakasert av DNA-pamper. Akkurat som SFere som blei kalt fascister av Tranmæl.

Det er ikke min mening å moralisere over denne reaksjonen. Det vi skal være på vakt mot er den teoretiske tradisjonen med å betrakte Arbeiderpartiet som en eneste råtten blokk. Den går tilbake til sosialfascisme teorien fra 30 års Tyskland. Vel var det sosialdemokratiske ministre som hadde knust Spartakusopprøret i 1918, og som sendte politi mot streikende arbeidere, men historisk utgjorde Hitler da en langt større fare. Sosialfascisme teorien blokkerte kommunistenes enhetsfrontpolitikk mot Nazistene.

La oss analysere sosialdemokratiet og venstre-sosialdemokratiet mer konkret. Mange sosialdemokrater er for eksempel grundig indoktrinert i ideen om at alt må «lønne seg». Og dette gjør at de har en tendens til å godta arbeidsplassnedleggelse. Samtidig er dem veldig mottagelige for våre argumenter. De har bare aldri lært seg å spørre «lønnsomhet for hvem?» Det samme forholdet ser vi i respekten for «spillereglene» i samfunnet.

Vi må også peke på at sosialdemokrater veldig sjelden sjøl tar initiativ til kamper. Initiativet til Folkebevegelsen mot EEC kom utafør Arbeiderpartiet. Hos arbeiderpartimedlemmer finnes det en enorm tillit til DNA ledelsen, og en minst like stor mistillit til massene. «Folk er bare sløve og ser på Dynastiet, derfor kan vi ikke gjøre noe» sier de.

RF: Ja, så skal vi analysere sosialdemokratiet konkret. Men dette venstre-sosialdemokratiet, mener du det bør ha en spesiell plass i vår politikk? Tenker du på en sosialistisk enhetsfront eller noe sånt?

TØ: For det første tror jeg ikke detta med å være nyansert er godt nok innarbeida hos oss. Ta synet på kristendommen. Noen er bare opptatt av frigjørings-teologi, kampen mot apartheid og kjerka i Polen. Andre snakker bare om demonutdrivelser og sånt. Det samme har vi i vurderinga av Islam. Alle ting har to sider. Også den nye nihilistiske ungdomskulturen. Den rommer både halv fascistisk jappekultur og blindt opprør.

Men til det andre spørsmålet. Det finnes ikke noen sosialistisk enhetsfront. Jeg vil ikke at vi skal se oss blind på venstre-sosialdemokratiet. Det finnes også andre viktige politiske bevegelser som vi må knytte oss til. Samebevegelsen, antirasismen, kvinnebevegelsen og miljøbevegelsen for å nevne noen bevegelser som helt klart ikke er sosialdemokratiske.

Det jeg mener er at det finnes mange progressive tradisjoner innafor Sosialdemokratiet også, som vi ønsker å knytte oss til. Og for å få til allianser må vi også gjøre konsesjoner. Vi må innrømme at det finnes virkelige sosialister innafor Arbeiderpartiet. Vi må rette slaga våre mot høyresida i arbeiderpartiledelsen og ikke mot Arbeiderpartiet som helhet.

Jeg vil gjerne ha allianser med venstresosialdemokratiet som er fastere enn dagsallianser av typen, med Tor Halvorsen mot Jaruzelski.

Detta er ikke opportunisme.

Vi må aldri slutte å polemisere mot gærne linjer hos Arbeiderpartiet slik som SV gjør, for eksempel. ■

PRIVATISERING – EN INNRIKTSRUSSEL

Privatisering. Hva er det? Skjer det? Hvorfor? Og hva skal gjøres med det? Rundt disse spørsmåla inviterte Røde Faneredaksjonen Anette Glenne, Tarald Rohde, Carl-Erik Schulz og Roar Eilertsen til meningsbrytning.

Av Trond Christoffersen

AG:—Ifølge en ordbok er definisjonen på at noe er privat nettopp det at det er unndratt eller frarøvet fellesskapet. Privatisering blir da å røve eiendom, penger eller goder fra fellesskapet. Dette syns jeg er en god politisk beskrivelse av hva privatiseringsspørsmålet dreier seg om.

TR:—Et sånt utgangspunkt er alt for svevende. Jeg mener det er håpløst å diskutere privatisering uten å være konkret. For mens venstresida er livredd privatisering, hyller høyresida det private initiativet som løsninga på alt: Og hvor mye klokere blir vi av disse ideologisk farga refleksene? De hjelper oss ingenting i vår forståelse av spørsmålet.

Omfanget overvurdert?

Hva er virkeligheten nøkternt vurdert? Jeg mener at vi egentlig ikke har hatt noen privatisering å snakke om i helsevesenet. All ideologien bidrar til en kraftig overvurdering av legene Jens Moe og Kolle. For hva er det mye omtalte Ring-senteret? Ca. 12 legeårsverk. Og klinikk 8 — ca. 2-3. Disse årsverkene blir ikke engang fylt opp. Sammenlign så med sosialbudsjettet — den største posten på statsbudsjettet. Det gjelder å ha litt sans for proporsjoner.

AG:—Men privatisering i helsevesenet er noe mye mer enn Ring legesenter. Ta innføringa av systemet med egenandeler. Det er begynnelsen av en undergra-

PRIVATISERING

ving av trygdesystemet. Se for dere en nedbygging av trygdeytelsene og en kanalisering av pengene i denne sektoren til forsikringskapitalen. Det vil være en privatisering av dimensjoner, og; det kan gjøres gradvis.

Dessuten har departementet i skriv pålagt alle etatene å komme med forslag til tjenester innafor sitt område som kan settes ut til private. Disse settes nå ut i livet: NVE har f.eks. satt bort oppgaver for 50 millioner kroner på et tjenesteområde hvor de brukte 10 millioner sjøl.

RE:—Jeg har kommet fram til at vi må operere med en tredelt definisjon på hva privatisering er. Den ene formen er når det offentlige selger ut sine aksjer og eierinteresser i forskjellige virksomheter. Den andre formen er når virksomhet som tidligere var drevet av det offentlige settes bort til private entreprenører. Den tredje formen er åpne for privat konkurranse på områder der det offentlige har hatt monopol.

CES:—Jeg ser først og fremst privatisering som å slippe til markedet i sektorer av økonomien som har vært forbeholdt det offentlige. Stort sett er det dette som skjer i alle de tre områdene Roar nevner. En litt annen sak er en del av kontraktene entreprenører har skaffa seg. For eksempel kjører private busselskaper på oppdrag for Oslo Sporveier med minimum risiko og garantert profitt. Slike forhold får karakter av å innføre et «lissom»-marked som i innhold er privatisering.

Reversering av trenden i retning økt offentlig sektor

Satt mer på spissen blir konklusjonen at privatisering må ses på som en reversering av den tendensen vi marxister i hundre år har hevda er lovmessig: nemlig fra frikonkurranse til statskapitalisme. Da blir spørsmålet hvilken tendens som er sterkest den i retning økt innflytelse for staten i økonomien eller den i retning privatisering. Alle de typene privatisering vi har snakka om kan foregå samtidig med at den offentlige økonomien vokser. I Norge har for eksempel kommuneøkonomien vokst spesielt mye.

RE:—Er privatisering et omfattende utviklingstrekk? Jeg mener ja. Aksjer selges ut i storindustrien i stort omfang. Store deler av statsindustrien legges ned. Og sjøl om jeg ikke har oversikt over hvor mye som settes ut på anbud i de offentlige etatene, så har det skjedd mye der også. Det siste eksemplet fra avisene er inndringa av parkeringsbøter i Oslo som er satt bort fra kemnerkontoret og satt ut til privat inkasosbyrå.

TR:—Parkeringsbøter er nevnt. Det fins en hel rekke spørsmål der vi må ta stilling til hva vi er for og hva vi er mot at det offentlige skal gjøre. Alt offentlig virksomhet er slett ikke av det gode, og Tramteaterets private initiativ har ikke jeg noe imot.

CES:—Hvorfor er industriselskap blitt statlige? Det er mange forskjellige grunner. En har selskap som Norsk Hydro, der staten rett nok har aksjemajoritet, men ellers opptre nøyaktig likt som andre private konsern. Så har vi Kongsberg Våpenfabrikk

Årsaken til privatiseringa er behovet for å utvide profittgivende markedet fra barnehagedemonstrasjon i Oslo.

og Raufoss Ammunisjonsfabrikk. Disse ble statlige fordi det har vært politisk uønska med privat våpenindustri i Norge. Oppbygginga av selskap som jernverket i Mo i Rana henger delvis sammen med sosialdemokratiets tidligere idealer om industrioppbygging og distriktsutbygging.

— *Er det egentlig riktig å snakke om privatisering av statsindustrien? Er ikke det som skjer at nedbygginga kommer i de bransjene som ligger på slaktebenken i den generelle omstillingsprosessen kapitalismen er inne i. Hvis vi for Norges vedkommende tar med utbygging av oljesektoren, opprettinga av Statoil osv., blir det vel vanskelig å hevde at den statlige industrivirksomheten går ned totalt?*

RE:—Det offentliges andel av brutto nasjonalprodukt har vokst gjennom hele vårt århundre til en topp i 1978 på 52 prosent. I dag er andelen nede på 48 prosent. På samme måte var andelen av BNP brukt på helsetjenester i vekst fram til 1978. Siden da har det vært en liten tilbakegang. Tallet ligger på ca. 6-7 prosent. Ingen av disse tallene underbygger antydninga om at privatiseringstendensen er rein innbilning.

AG:—Ingen som følger med i dag kan være i tvil om at presset for å få ned de offentlige utgiftene er steinhardt. Og de offentlige utgiftene til helse og sosi-

PRIVATISERING

Her ved å skjære seg inn i offentlig sektor, hevder Carl-Erik Schulz. Her
FOTO: KLASSEKAMPEN

al, forsvar osv. er mye mer avgjørende for den offentlige sektoren i økonomien, enn statlige industriinvesteringer. Og for å få ned de offentlige utgiftene legges det opp en rekke tiltak som ikke alle kan kalles privatisering, men som virker sammen med privatiseringa — i samme retning. Her tenker jeg på alt fra systemet der staten bevilger en pott og lar det være opp til kommunene å fordele blant de trengende, til Arbeiderpartiets forslag om å sette i gang kooperative barnehager, delfinansiert av brukerne. Ramme finansieringa kalles desentralisering. Halvprivate barnehager markedsfører som foreldrestyring. Men alt passer inn i ei ramme der det skal gjøres politisk mulig å presse de offentlige utgiftene ned mens behovene øker.

TR:—Jeg skal være den første til å innrømme at det er problemer i det offentlige helsevesenet og at store problemer ligger foran oss. Men når fanden males på veggen føler jeg trang til å trekke fram en erfaring fra tidlig 70-tall. Da hadde jeg anledning til å høre Sigurd Allern foredra om utviklinga av norsk helsevesen annet hvert år. Og det ble rasert hver gang. Han kunne selvfølgelig vise med tall at helsevesenet ble rasert. Men virkeligheten var at de foregikk en voldsom ekspansjon i helsesektoren i denne perioden. Dette veit vi i dag. Størrelsen på det private innslaget i helsevese-

net har for øvrig holdt seg nokså konstant i hele perioden fra 1960 til i dag. Men den relativt andelen har gått kraftig tilbake nettopp på grunn av den sterke ekspansjonen i det offentlige helsevesenet.

— *Vi kan altså oppsummere uenighet om hvor omfattende privatiseringsfenomenet er. Men at det fins en forholdsvis ny tendens til å privatisere offentlig virksomhet og eiendom ser ut til å være helt klart. Hvorfor kommer dette?*

Fagforeningsknusing

RE:—Da jeg snakka med folk i engelsk fagbevegelse som jobba med privatisering var union-busting den ene tingen de var svært opptatt av. De så privatiseringskampanjen som et bevisst forsøk på å rasere fagbevegelsen og avtalene den hadde tilkjempa seg. De mente det var et strategisk mål for Thatcher og kapitalistene. Metoden er enkel. Private entreprenører slippes inn i stor målestokk. Tariffavtalene til fagforeningene i offentlig sektor gjelder ikke for disse. I stedet ansettes folk på korttidskontrakter og usikre vilkår — en smal sak i et land med over 2 millioner arbeidsløse. Dette nye innslaget virker sjølsagt tilbake på stillinga til de fagorganiserte som får problemer med å opprettholde de gamle avtalene og presses til å jobbe på de samme vilkår som de uorganiserte hos entreprenørene.

Denne dimensjonen er også inne her i Norge. Jeg var nettopp på den årlige høstkonferansen for sosialøkonomer. Privatisering i helsevesenet og hva som sto i veien for et mer effektivt og billigere helsevesen, ble også diskutert der. En av de store oppgavene som ble stil var at profesjonenes, det vil si fagforeningenes, makt måtte brytes. En taler sa det sånn: «Hvis Ring-senteret og de andre private sjukehusene kunne bidra bare til en ting, nemlig å redusere profesjonenes makt, så var det verdt det.»

TR:—Jeg mener dette gjenspeiler realiteter i dagens norske helsevesen. Særlig gjelder dette legens avtaler. Deres stilling er regulert av avtaler som har trekke fra de gamle laugsprivilegiene. Et enkelt eksempel. Det er umulig å ta hensyn til at to leger som skal ansettes på en post skal kunne like hverandre. Legeforeningas innstilling må følges.

RE:—Det kan muligens være så at legeprofesjonen har sikra seg avtaler som hindrer effektiv utnytting av sosialmillionene, men det var ikke dem de herrer økonomene var opptatt av. Eksempelene som ble brukt var arbeidstids-forkortelsen fra oppgjøret i år og arbeidsmiljøloven. Det er ikke tvil om at adressen var sjukepleierne, helsepleierne og annet arbeidsfolk i sjukehusene.

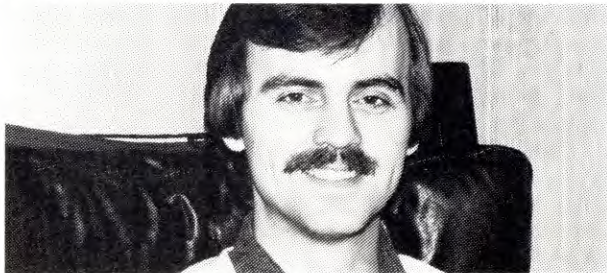
Utvidet marked

CES:—Jeg tror at en av årsakene til at privatisering er kommet, er at kapitalistene presser på for å utvide de profittgivende markedene ved å skjære seg inn i offentlig sektor. Kapitalistene, særlig i tradisjonelle bransjer, har problemer med å investere til god nok

PRIVATISERING

Anette Glenne, AG, sosionom. Har tidligere jobbet hos fylkeslegen i Oslo. Er til nå daglig på sosialkontor. Har bla. arbeidet med privatiseringsspørsmålet i NOSO.

Roar Eilertsen, RE, student i sosialøkonomi og deltidsjournalist. Har deltatt på faglig studietur til engelsk fagbevegelse om privatisering.

avkastning. Derfor trenger de vekstbransjer. Olja og finansvirksomheten har vært slike. Presset på helse-sektoren, og mer generelt, presset for å gi offentlige oppdrag til private, må forstås på denne bakgrunnen. Når gamle «private» bransjer stagnerer, mens bransjen med tradisjonelt offentlig drift øker — så vil kapitalistene over dit.

RE:—Jeg er enig i at dette er den andre viktige årsaken til at privatisering er blitt populært. Noen ser nok et kjøpekraftig marked som de håper å få tak i gjennom utbygginga av et større privat helsetilbud. Men andre områder gir trolig større perspektiver, for eksempel telekommunikasjoner: Her er de store grunnlags-investeringene foretatt av samfunnet gjennom Televerket. Noen store investeringer i nasjonal målestokk vil nok også den private kapitalen overtale til felles-kapitalisten staten. Men når det gjelder data-kommunikasjon, radio, TV osv presses det på i håp om et nytt Klondyke.

TR:—Jeg er skeptisk til mulighetene for et stort privatisert marked i helsesektoren. Jeg har alt nevnt det ubetydelige omfanget av det private i dag målt i lege-årsverk. I sin tid var legene blant de viktigste pådrivere for at det offentlige skulle betale helsetjenestene, og det har sikret dem bra. Over tid tror jeg dette er den beste måten å drive det på. Det er en myte at Norge har et dyrt og lite effektivt helsevesen. USA har omtrent samme nivå på helsetjenestene som oss. De bruker over 10 prosent av BNP på helse mens tallet visstnok er under 7 prosent her. I Norge er det mulig å prioritere barn og eldre. I USA klumper disse gruppene seg i offentlig sektor, mens velstående 45-åringer kan kjøpe seg de beste tjenestene. Kapitalen vil neppe velge

et privat helsevesen i Norge.

RE:—Det du ikke tar hensyn til er at grensene for hvilken servicegrad folk i distrikts-Norge har krav på blir flytta i dag. Sjukehus, fødeavdelinger osv. har blitt stengt. Vi må ikke være godtroende og tro at en utvikling der kommersialiserte helsetjenester vokser i befolknings-konsentrasjonene ikke kan skje.

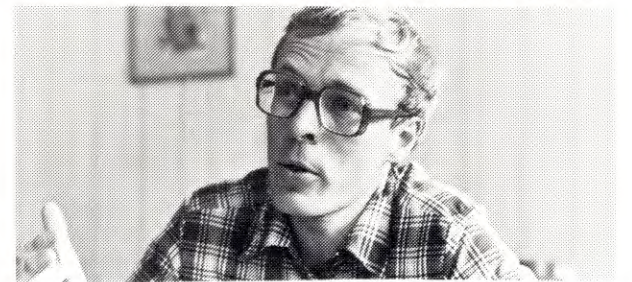
AG:—Det er mulig vi vil få lite av åpenlyse nedskjæringer i helsesektoren pga prioriteringa av de gamle. Forskjellige omlegginger vil bli brukt for å skjule det som foregår. Folketrygden er et godt eksempel. Det er sannsynlig at det vil komme en kjempeskamp om privatisering av folketrygden. Folketrygd-fondet er brukt opp og befolkningsstatistikken gjør at vi veit at det kommer kjempekull med pensjonister som ikke kan få det de ble forspeila da de betalte inn. — *Fagforeningsknusing og private kapitalisters appetitt på statssektoren er nevnt som årsaker til privatiseringsfenomenet. Men er ikke grunnen ganske enkelt at politikerne vil skaffe penger kassa?*

CES: Den typen privatisering som går ut på å selge eiendom og selskap, kan nok også forklares på den måten. I England og mange andre land har staten solgt unna for store summer. Oslo kommune har også gjort det samme. Men slik privatisering er strutsepolitikk som i beste fall gir kortvarig lindring. En løser ikke problemer med driftsbudsjett i offentlig sektor ved å kvitte seg med offentlig eiendom.

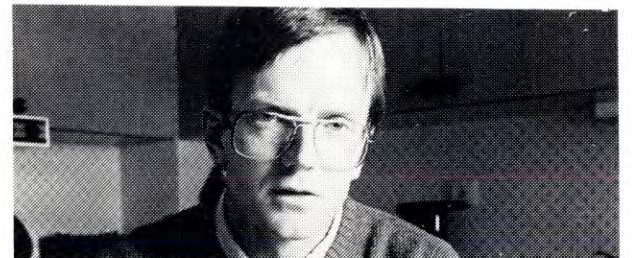
Privatisering — hva så?

— *Hva mener dere egentlig om privatisering? Hva er det riktige politiske svaret?*

TR:—Sist høst traff jeg en fyr jeg kjente fra mili-

Carl Erik Schultz, CES, sosialøkonom. Forsker til daglig i utenriksøkonomi.

Tarald Rohde, TR, sosialøkonom. Arbeider med statistikk og utredninger hos sykehusdirektøren i Oslo. Har skrevet bok om private sjukehus i England og artikler rundt forholdet offentlig/privat i helsevesenet.

Fra den private legevakta «Oslo-akutten».

FOTO: KLASSEKAMPEN

tærtjensten. Han er jord og skogsarbeider fra Solør. Men nå hadde han tatt et engasjement for veivesenet i Oslo. Det må jo være billigere og bedre å sette ut enkelte tjenester på privat entrepriser, enn at veivesenet skal holde en altfor stor stab av folk og dyre maskiner hele året. Hvis privatisering virker bra i en konkret sak, så gjerne for meg. Jeg tror ikke dette er et særlig viktig spørsmål.

AG:—Jeg er mot at kontraktørsystemet skal få utvikle seg. Det pulveriserer fagforeningene og setter arbeidsmiljølova ut av spill. Men det er klart at det ikke går an å si nei til private uten å kreve at de offentlige tjenestene forbedres. Hvis for eksempel evangeliesenteret oppnår bedre resultater enn den offentlige

helsetjensten i å hjelpe klientene, ville det være absurd å kreve evangeliesenteret nedlagt.

RE:—Jeg har ikke noen tro på myten om at alt blir så mye mer effektivt hvis det blir privat. I de fleste tilfeller vil det være en dårlig ting for folk om en politisk definert målsetting erstattes med profitt som eneste formål. Derfor er jeg mot.

AG:—Det er viktig at vi klarer å sette privatiseringstendensen i sammenheng. Vi må se på kampen for faglige avtaler, trygdepolitikken, finansieringa av kommuner og fylkeskommuner, -ja til og med skattepolitikken hører med. Er det for eksempel sånn at de nye skatteforslaga vil fremme kontraktør-systemet — eller bremse det? ■

SØR-AFRIKA

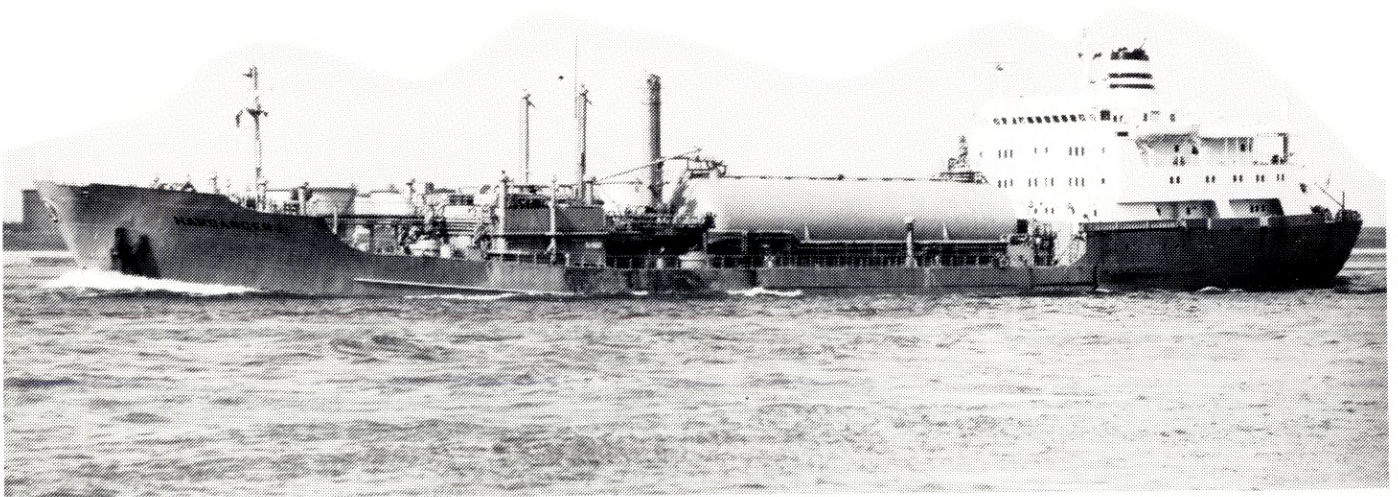
REDERE, SØR-AFRIKA OG TAL

Rederne har bestilt en rapport om de økonomiske skadevirkningene ved ensidig norsk boikott av Sør-Afrika. Rapporten inneholder likevel endel viktige poeng som rederne ikke ønsker skal bli offentlig kjent. En vurdering av rapporten viser at redernes svartmaling av de økonomiske konsekvensene ikke holder mål, sjøl ut fra deres eget bestillingsverk.

Av Erik Carlsen

LKUNSTER

Redernes egen bestillingsrapport om de økonomiske skadevirkningene ved ensidig norsk boikott avslører store svakheter.

FOTO: KLASSEKAMPEN

Norges Rederiforbund har stått fram som en av de ivrigste motstandere av norsk boikott av Sør-Afrika. De har både argumentert mot boikott som virkemiddel mot apartheid, og hevdet at en boikott vil skade enormt økonomisk. Redernes holdning er ikke noe nytt. Som kjent var det rederen Staubo som i 60-årene arrangerte tennis-landskamper mellom Norge og Sør-Afrika, et viktig mål for apartheid-motstanden den gang.

Nå i høst har Rederiforbundet gått ut med at en boikott vil koste dem **4 000 mill. kr pr. år**. Rederne henviser til bakgrunnsmateriale i Little-rapporten, en rapport de lot et utenlandsk konsulentfirma utarbeide i fjor. Røde Fane har tatt seg bryet ned å gå til redernes kilde, og presenterer redernes argumenter i et dagslys de neppe tåler.

Før en går inn på dette er det verdt å merke seg den engelske boka *The scoop for sanctions* som nettopp i høst peker på skipsfartens betydning for å ramme to av Sør-Afrikas svake punkter: Avhengigheten av oljeimport og eksport av mineralprodukter. Begge deler krever nettopp skip. Her er altså et av de punktene der en boikott blir mer enn å manifestere avsky - Apartheidregimet rammes direkte. Rederiforbundet har utvilsomt rett når de peker på at Sør-Afrika trenger en betydelig flåte for å sikre eksporten sin, og landet disponerer selv ingen flåte.

Det gjør jo skipsfarten til et viktig boikottmål.

Rederne tar for seg en ensidig norsk boikott, de antar altså at andre land kan gå inn og overta handelen. I sin høringsuttalelse til handelsdepartementet 7.8.86 deler de opp skadene for rederne i to grupper:

Direkte tap ved ikke å seile på Sør-Afrika og **indirekte tap** som følger på andre markeder. De indirekte tapene følger dels av at annen frakt kan være avhengig av at Sør-Afrika er en del av en lengre tur, og dels av at rederne hevder at en del avtaler vil gå fløyten hvis befrakter ikke kan sende båten også til Sør-Afrika. For oljefrakten gjelder dette åpenbart ikke, siden det der vanligvis er snakk om rein skytteltrafikk fra oljelandet til Apartheid-staten.

Rederne anslår at de har brutto fraktinntekter fra Sør-Afrika på 480 mill. kr. pr. år for norskregistrerte skip, og 550 mill. kr. pr. år for norske skip registrerte ute. I tillegg sier de om de indirekte virkningene:

Omfanget av de indirekte virkningene er nærmere beskrevet i rapporten fra Arthur D Little. Hovedkonklusjonene var:

— *Ensidige norske tiltak vil påføre norske rederier varig og omfattende skade.*

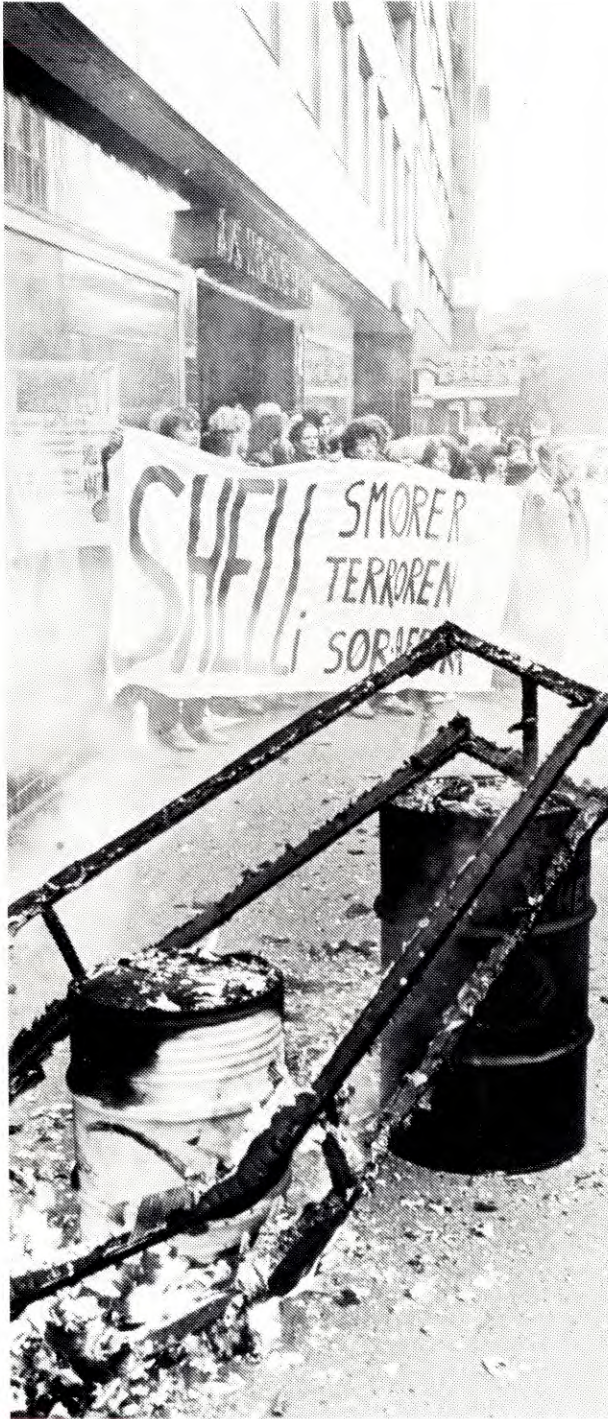
— *Norske rederier er særlig sårbare fordi de er crossradere (seiler mellom andre land enn Norge).*

— *Praktisk talt alle tørrbulkbefraktere som ble intervjuet ville ikke ta norsk tonnasje på langtidskontrakter hvis anløp av Sør-Afrika var utelukket, fordi dette ville svekke tonnasjenes fleksibilitet.*

— *Norske rederier ville, ifølge befrakternes egne anslag, bli utestengt fra 5-10% av verdenshandelen. For tørrbulkfarten kunne tallet bli så høyt som 15-20-prosent. Innen denne kategorien ville 7 av 13 spurte befraktere slutte å benytte norsk tonnasje.*

— *Det var en klar fare for at befraktere ville bruke slike vedtak som påskudd til å bryte eksisterende fraktavtaler.*

SØR-AFRIKA

Rederne vrir opplysninger i sin favør, spiller på folks uvitenhet, og utelater alle faktorer som økonomisk sett kan tale for boikott. FOTO: KLASSEKAMPEN

Rederiforbundet anslår så i tall det direkte tapet av bruttofraktinntekter til ca **3000 millioner kroner** — dvs i alt ca 4000 mill kroner tap pr år. Det indirekte tapet har de beregnet som;

«10 prosent av norske rederiers brutto fraktinntekt 1985, jamfør Artur D Littles overslag, minus offshore serviceskip og borefartøyer, linjefarten samt cruise-skipene som antas å ikke bli berørt.» Dette tilsvarer 50-70 skip.

Så langt rederne. Deres tall er et partsinnlegg, og Little-rapporten er laget på deres oppdrag. Det er ikke mulig å sjekke dens holdbarhet ut fra selve rapporten. Det en derimot kan gjøre er å lese rapporten — og sjekke rederne mot hva som virkelig står der. I tillegg kan en si endel om hva som ikke er tatt opp. Poenget er at rederne vrir opplysninger i sin favør, spiller på folks uvitenhet, og utelater alle faktorer som økonomisk sett kan tale for boikott. Nå tviler vel ingen på at norske redere på kort sikt vil tape på en boikott. Ellers ville de vel neppe gått mot en boikott — de tilhører som kjent gruppene som tenker med lommeboka. Men la oss se på tallene deres litt mer i det lyset.

Det første som slå en er at alle tall gjelder tap av «brutto fraktinntekter». Det betyr redernes bruttobetaling for å seile, men slett ikke «tapet». Omsetningen deres går ned, men det koster sjølsagt mye å seile til Sør-Afrika også. Det er utgifter de slipper ved en boikott. Noe nettotall er ikke lagt fram. Skal en tro redernes klagesang ellers er overskuddet svært lite for tida — og følgelig tapet ved ikke å seile også lite. Imidlertid sier Little at rederne får en ekstra høy rate for å gå på Sør-Afrika, særlig for olje. Little-rapporten anslår dette til ca 10 prosent høyere pris for oljefrakt til Sør-Afrika. Økonomisk sett tilsvarer dette beløpet en forsikring for rederne mot tap de kan få ved å seile på Sør-Afrika. Nå regner de denne ekstra-profitten med som tap hvis de blir pålagt å boikotte. Det er som om rederne som går til Kharg skal kreve erstatning for krigsraten de ikke får hvis slik frakt blir stoppet. Tapet av de blodpengene inngår i den samla summen, det er profitt ut over det vanlige. En boikott kan ramme en god del sjøfolk. De kan bli satt på land dersom skipene går i opplag eller flagger ut. For rederne stiller det seg anderledes.

La oss nå se på redernes argumenter ovenfor ett for ett.

«omfattende og varig skade»

Little-rapporten bruker begrepet *en boikott kan gi alvorlig og langvarig skade*. Reaksjonen hos norske redere tenker de seg enten som utflagging for å omgå vedtaket eller overgang til andre markeder. Little regner med noe varig skade for norsk shipping. Men hvis en legger om markedet tenker konsulentfirmaet seg at følgende vil skje;

Først vil norske redere presse ned ratene for å komme inn på andre markeder. Dette gir tap på kort sikt. Men så vil andre redere (ved en ensidig boikott) bli fristet ved at ratene på Sør-Afrika går opp (fordi de får problemer med å få skip). Dette vil så lette presset

SØR-AFRIKA

Rederne hevder med bakgrunn i Little-rapporten at tørrbolk-fraktere ikke vil ta norsk tonnasje på langtidskontrakt, men «glemmer» rapportens påminnelse om små virkninger. Bilde fra demonstrasjon på Oslo havn. FOTO: KLASSEKAMPEN

på ratyene i andre markeder. (Little-rapporten s.12). Det er usikkert hvor lang tid en sann prosess vil ta, i beste fall et halvt til ett år. Little peker også på at norske myndigheter og redere i en slik situasjon har mulighet til å arbeide for å få preferanseordninger hos land som støtter boikott. Det gjelder for eksempel landene i den persiske gulfen og resten av Afrika.

«Tørrbolkfraktere vil ikke ta norsk tonnasje på langtidskontrakt».

Det står ganske riktig i rapporten. Men rederne «glemmer» neste setning (s. 9): *Siden slike langtidskontrakter er så sjeldne, så vil virkningen av dette ikke være stor.* Argumentet blir utvilsomt noe mindre slående når en kommer bak fasaden.

«Norske redere vil bli stengt ute fra 5-10 prosent av verdenshandelen, for tørrbolk 15-20 prosent».

Det står også i rapporten. Men rederne gir argumentet sitt en god del make-up. Tallet 5-10 prosent gjelder all frakt sett under ett. Når tørrbolk rammes, så betyr det at andre fraktslag rammes *mindre* enn 5 prosent. Hos rederne ser det derimot til at bulk kommer i tillegg til de 5-10 prosent ellers. Verre er det imidlertid at redernes påstand om at disse 5-10 prosent av skipsfarts-markedet en blir utestengt fra kommer i tillegg til det direkte tapet ved ikke å gå på

Sør-Afrika. Det står nemlig slett ikke i Little-rapporten. Der er tallet nevnt som summen av direkte og indirekte tap — idet en sier at *det samlede tapet vil være omtrent tilsvarende det dobbelte av det direkte tapet.* (side 11).

Ta en kikk på redernes tall ovenfor. De har regnet ut det samlede tapet til fire ganger det direkte tapet — og henviser frekt til Little-rapporten. Og Little sier klart at dette er tapet før en gjør noe for å komme inn på andre markeder osv. Det «glemmer» rederiforbundet i sitt referat, sjøl om de nettopp henviser til Little når de kaster fram tallet.

Påstanden om at 7 av 13 befraktere ikke vil bruke norske skip i tørrbolk gjelder — i Little-rapporten — slett ikke boikott, men en situasjon med registrering av skip. Tallet i rapporten er at 15-20 prosent av dette markedet vil unngå norske skip — som da må operere på 80-85 prosent av verdensmarkedet.

«Fare for at eksisterende fraktavtaler brytes»?

La oss nå se på helheten. Rederne sier samlet tap er 4 000 millioner kroner. I følge Little er det omtrent det dobbelte av det direkte tapet — som rederne sier er 1 000 millioner kroner. Dermed er anslaget redusert til 2 000 millioner kroner. Rederiforbundets omgang med milliardene lover dårlig for såvel deres økono-

SØR-AFRIKA

Rederne hevder med bakgrunn i Little-rapporten at tørrbulk-fraktere ikke vil ta norsk tonnasje på langtidskontrakt, men «glemmer» rapportens påminnelse om små virkninger. FOTO: KLASSEKAMPEN

miske styring som deres økonomiske troverdighet. Her økes anslagene med 2 milliarder med et pennestrøk og ubegrunnet. Av dette gjelder halvparten utflaggete skip. Dette tapet er tap av omsetning på kort sikt. Etter et år vil det antakelig være betydelig redusert, fordi skipene har gått inn i andre markeder. Norske redere har antakeligvis andre ting å spille på i konkurransen enn at de får lov til å gå på Sør-Afrika. Men omsetningstapet er ikke redernes tap. Hvis de mister frakten slipper de også kostnadene. Eller — som Little rapporten sier — fraktratene har de siste årene neppe dekket mer enn drifts- og operasjonskostnadene for de fleste skip». (side 5) Slik sett er redernes tap minimalt — mens sjøfolka har full grunn til å slå alarm.

Little-rapporten er et bestillingsverk for redere. Li-kevel inneholder den også flere poeng rederi-forbundet nødig lar gå videre. Fort eksempel peker den på at de britiske redere klarte å reforhandle sine kontrakter bra da Thatcher boikottet Argentina. Inndirekte peker den også på en hovedsak redere skygger unna i sin iver etter å få apartheid-profitene: Når befraktere er redd for registrering av skip som går på Sør-Afrika, så er det blant annet fordi dette øker risi-

koen for å bli hindret i å anløpe andre havner. Poenget her er at en rekke land offisielt boikotter handelen med Sør-Afrika, og redere har risiko uansett. Hvis de seiler på Sør-Afrika kan de få trøbbel i resten av Afrika, eller nektes last i arabiske havner. Hvis de ikke seiler på Sør-Afrika kan de miste kontrakter der Sør-Afrika inngår. For å unngå å tape penger vil de derfor seile, men gjøre det hemmelig. Og de vil ha norske myndigheter med på å dekke sporene. I sannhet en renslig og høyverdig forretningsmoral! Og risikoen er reell nok. Det har alt vært konflikt i norsk rettssal der et japansk rederi nektet å gå til Sør-Afrika begrunnet med risiko for trøbbel i andre havner.

Her ser en også hvordan det reint økonomisk fins gode argumenter for at det kan hjelpe at noen går foran i en boikott. De landene det som sier at de ønsker å nekte last til båter som går på Sør-Afrika trenger å vite hvilke båter som ikke gjør det for å kunne forskjellsbehandle redere. Norske tiltak med ensidig boikott vil både åpne en slik mulighet, og føre til at tapene for norske redere blir mindre. Men denne muligheten er åpenbart mindre fristende for redere enn sjansen til å gjøre penger på det FN nøkternt karakteriserer som et folkemord. ■

RØDE FANE NR. 6-1986